„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
ШЕСТ ПУТА НА НЕДЕЉУ,
осим на дан после света.

Претплата и огласи
шаљу се на администрацију
а рукописи
уредништву „БРАНИКА“
у НОВИ САД.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“
на годину: К 28 или 35 дин.
на по године: К 14 или 17½ дин.
на четврт год.: К 7 или 8¾ дин

Поједини бројеви стају
10 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 потура од реда
ситних слова.

Уредништво и администрација
»Браника« налази се у кући
дра Мих. Полита-Десанчића, грчко-школска ул. бр. 11.

Број 240. У Новом Саду, у суботу 22. октобра (4. новембра) 1905. Година XXI.

Међу парламентима.

Политички положај у Угарској никако да крене на боље. Енергична изјава владарева од 10. (23.) септембра о. г. те одгода угарскога сабора, па најновији програм Фејервари-јев — све то није променило критичан положај у Угарској: ствари нису кренуле на боље. Изјава владарева од 10. (23.) септембра о. г. запрепастила је мађарску коалицију. Мислило се, е ће Кошутовци узбунити читав мађарски народ, читаву Угарску. Али и Кошутовци и читава мађарска коалиција преко свакога очекивања понашала се врло *питомо*. Кошутовци увидели су да то данас није година 1848. кад је Беч предао у руке Мађара и царску војску и царске градове, те је онда Лауш Кошут могао лако да преобрази царску војску и да образује хонведе, па да подигне хонведске батаљоне против Беча. Данас Кошутовци својој огорчености дају израза само у жестоким новинарским чланцима — доказ њихове срдите немоћи.

У владаравој изјави од 10. (23.) септембра о. г. има једна тачка која је изазвала особито негодовање Кошутоваца и читаве коалиције, а та је тачка: да се промена поравнања од г. 1867. у погледу заједничких привредних прилика, има извести путем *парламентарних одбора* оба сабора једне и друге половине монархије. Мађарска коалиција у својим јавним гласилима сасвим је охоло на то одговорила: а шта се нас тиче бечки рајсхрат, ми имамо само посла са мађарским краљем, а никако са бечким парламентом. Али се коалиција брзо предомислила. Кад је бечка „Нова Слободна Преса“ донела онај знаменити чланак у којем је жигосала понашање Мађара, да неће да знају за народе у другој половини монархије, те да раде све на своју руку, па зато охоло одбијају сваки додир са државницима у рајхсрату — тада је главом сâм Фрања *Кошут* у својим новинама „Будапешт“ написао чланак у којем казује, да Мађари *не одбацују* споразум са народима и са државницима у другој половини монархије. Од то доба написано је о тој теми много чланака и у бечким и у будимпештанским новинама. Аустријски државници у бечким новинама казују мађарској коалицији: дајте да међу собом свршимо најпрешније ствари: питање квоте, питање царине, питање трговинских уговора са страним државама и друга питања која најосетљивије засецају у материјалне прилике обих половина монархије, а друга питања, наиме, о заједничкој војсци и о језику команде, о том да се *после* посаветујемо. Али мађарска коалиција одговара: не можемо да делимо та питања, већ ако се хоће да буде споразума морају се сва заједничка питања као *целина* решити и ми не можемо оставити питање мађарске команде као на последњем месту. Овако данас стоји питање *међу два парламента у погледу решења кризе.*

На сваки начин да би желети било да се данашња криза парламентарно реши, да не би круна морала решавати заједничка питања монархије, као што данас решава питање квоте. Било би желети да изаслани одбори од оба парламента монархије реше сва заједничка питања, те да онда царевинско веће и угарски сабор предузму промену поравнања од г. 1867., те тиме реше данашњу велику кризу, која није само криза за Угарску, већ за читаву монархију.

Но ако би се збиља тим начином могла решити данашња велика криза, настаје питање: *да ли би угарски сабор према данашњем своме саставу био прави израз воље народа у Угарској?*

Царевинско веће, бечки рајхсрат и ако у њему нису представљени сви народи као што треба, то ипак у парламенту друге половине монархије осим Немаца имају своје велико народно представништво и *Словени*. Ту су Чеси, Пољаци, Русини, Словенци, Хрвати и Срби из Далмације. Особито данас Чеси у царевинском већу заузимају угледан положај и представљају велику снагу. Ако би се изаслао из царевинског већа парламентарни одбор да преговара са парламентарним одбором угарскога сабора, то би у том одбору били и морали бити изабрани осим Немаца и Словени. Поред Немаца, имали би особито Чеси да рекну своју о новом поравнању са Угарском.

Али како би изгледао парламентарни одбор угарскога сабора? Осим можда једнога или два Хрвата, не би у њега ушао *ниједан* народносни посланик. За ових 38 година од доба поравнања у г. 1867., *није никад изабран у делегацију ниједан народносни посланик.*

У угарском сабору за ових 38 година од г. 1867. овамо немађарски народи Угарске нису никад имали свога правога представништва. По некад је био већи или мањи број народносних посланика, а неко време није било ни једнога народноснога посланика на угарском сабору. Каква велика разлика у представништву народа овде и у другој половини монархије!

Ако би се данашња криза хтела решити путем парламената једне и друге половине монархије, то би угарски сабор морао бити израз воље *свију народа* Угарске. Број народносних посланика на угарском сабору морао би одговарати броју немађарских народа у Угарској. Народносни посланици на угарском сабору морали би од прилике заузимати онај положај према мађарским посланицима, као што га заузимају у рајхсрату према Немцима тамошњи Словени.

Иначе свако поравнање међу парламентима двеју половина монархије, не би у погледу Угарске одговарало вољи народа Угарске.

△

Завереничко се питање мора решити.

Београд, 20. октобра 1905.

Одмах после 29. маја, и народ и један део српске штампе, покрећали су завереничко питање, па, Бога ми, чак двајестина официра и своју каријеру због тога завршише (нишка афера), али је свака влада преко тога ћутке прелазила. Па канда би хтела и ова данашња самосталска влада ћутке преко тога прећи, да није завереничко питање већ сазрело, које се мора што пре решити. Противу завереника устају и поједини народни посланици и у сред Скупштине вичу: *„Са неодговорним чиниоцима доле!“*

Услед тога, данашња влада муку мучи. Да загризе у ту киселу јабуку, и да заверенике уклони, то је тешка ствар, јер су сва најважнија места у војсци завереници заузели и држе у својим рукама. Тако на пр. пуковник *Машин*, начелник је ђенералштаба, пуковник Дамњан *Поповић*, командант је дивизије у Београду, пуковник *Соларевић*, управник је Војне Академије, потпуковници: *Мишић* и *Божиновић* и мајор *Костић*, команданти су пукова у Београду. Такође и остала главнија места у војсци у Београду, заузели су сами завереници. То је једно, а друго, данашња влада нема рачуна да питање завереничко покреће, јер су је завереници на управу и довели.

Али, да се у Србији не би десила каква несрећа, данашња влада

ЛИСТАК.

ЉУБИМ ТЕ.

У соби је владала свугде отворено плава боја. Изгледало је, да је власник тог малог гнезда врло сретан. Ко је унутра ступио, одма је био на чисто са господаричином индивидуалношћу. Удубност, љубав, добро стање и укус провиривало је из сваког кутића. Тамо је било све фино по избору и грациозно. Ово мало мирисаво светилиште имало је три олтара.

Један је божији, над шамлом за клечање висило је велико распетије. Његов страдалнички поглед падао је на софу. Као да би утехе, снаге хтео улити у она друга два жалосна ока, која га овај час непомично гледају...

Други је сујетин, снабдевен са свим могућим тоалетним стварима.

Па онда трећи: писаћи сто, покривен са скупоценим јапанским застирачем, над којим је стајала једна слика у природној величини, са масном бојом рађена, један поносит, врло леп човек, а на лицу му се сија задовољство и животна снага...

Све ове ствари, а и остале биле су означене бројевима. Ништа није било њихова својина, све је то егзеквирано. Пуста садашњост, безнадеждна будућност, прошлост која иде у заборав, све се то у души оне жене појавило, која кришом, безгласно пита на крсту распетог: да-ли си и мене избавио, или сам ја изузетак?

Њен муж, чија слика тамо над писаћем столу стоји, гледа је умилно. Па она благо, умиљавајућим гласом проговори: — Саро!

Жена се уздрхтала. Глас ми је увек до срца допирао. Али опет зато није одговорила.

— Саро, — рече муж, — само ми још једанпут помогните. Обећајем, да Вам од сад никад нећу на терету бити. Ово је последњи пут. Сад је већ доста, и ја ћу се поправити. Увиђам, да сам крив, да сам грешан, али увиђам и то, да овако не могу и надаље живити. Ако ми сада овог пута помогнете, ја сам спашен. Постаћу други нов човек, а живићу само за Вас. Немојте ме пустити да пропаднем....

— Јесте-ли изгубили? — жена га мирно запита, без прекора.

— Јесам, — одговори муж са кајањем. Али ово је последње. Кунем се...

— Не куните се, и досад сте десет пута погазили заклетву.

— Али сада нећу, никад више. Тако ми наше љубави!

— Немам већ ништа више, Стеване. Бадава, доцкан је кајање.

Чуо се туробан, тих одговор. У овим неколико речима звучала је безусловна предаја. Као онај, који пред судбином полаже оружје, јер зна, да му је узалуд борити се.

— Ако ми не помогнете, морам умрети.

— И ово сте већ више пута казали. Стеване.

— Истина је, али то се баш не мора урадити, можемо још увек наћи средства за мој спас.

— Нема већ никаква начина.

— Добро, онда ћу умрети.

Погледао је жену. Она га је благо натраг погледала. Онда је клекнуо и плакао, кукавички плакао, недостојно мужа. Она га је мазила, тешила. Када се смирио и поред ње сео, рече жалосно: — Јадни Стево!

Он је засветлио очима, брзо је ухватио мале лепе беле руке: је-ли да ће те ми помоћи? Не ћете допустити да овако млад умрем, да бедно скончам, да Вас за свагда оставим! Ја се не бојим смрти, само Вас ме је жао да оставим, јер Вас још и данас страсно љубим, као пређе што сам Вас љубио...

„Пређе...» На ову реч спао је жени са уплаканих очију, од туге ткани вео. Њеној души сломљена крила, као да су наново израсла, јер се на њима у прошлост винула. Овај човек, који сад пред њом плаче, пређе јој је све и сва био. Жарко се љубили, она, сирота девојка и богати јединац. Против родитељске воље, без њиховог благослова дао јој његово име. И они су са великом љубављу, богатим срцем, али сиромашно почели живити. Он је много учио, знање му је осигурало њихову екзистенцију а адвокатска канцеларија — испочетка тако је изгледало — била је златни мајдан. Јест, почевши од првог минута, кад га је упознала, мислила је, да су једно за друго створени. Од оне велике, прекомерне љубави, ни млога туга није могла све одузети. Сетила се дана венчања, када је у белој свиленој хаљини њега чекала. На један пут јој се учинило, да они ружичасти снови њој у сусрет иду. Само после да нису сени дошле, мрачне, црне сени, које су се у њихов живот увукле и за једно време срце одрвенили. Да карта, коцкарошка страст није упропастила њеног паметног мужа, и данас би исто тако могли сретни бити, као пређе што су били. Али карти за љубав, све је жртвовао. Његов добар адвокатски глас допирао је свугде, далеко са стране долазили су клијенти, али он је све пренебегао, лагано је исчезао из срца сваки племенити осећај, љубав је умрла, одавно је умрла, само што жена није знала... И губио је, увек је губио. Од родитеља није могао ничем се надати, кредит му је изцрпљен, и пуници је одузео оно мало иметка, и она је у добри час умрла, а сирота жена нема ништа, што би у новац претворити могла, само ваздух што удише,

хоће неће, мора завереничко питање решити тим пре, што и млађи официри, који су учествовали у завери, не због својих личних рачуна но из „патриотизма“, дошли у опреку са старијим официрима завереницима, који су их и навели на тај злочин, из својих личних рачуна, те данас куће по Београду зидају, — *траже*, да се то њихово — завереничко питање једном скине с дневног реда, а они су готови да жртвују своје мундире.

Даље, траже и фузионашки посланици, којих има преко 50, да се завереничко питање реши, јер завереници коче точак државним пословима, а о народњацима и напредњацима, који су увек били за то, да се завереницима суди, нећу ни да говорим.

Да је заиста и у држави и у војсци једно велико зло од завереника, сведоче нам говори многих наших посланика у Скупштини где веле: *„војске нећемо имати све донде, док се не уклоне из ње неодговорни чиниоци“*. А Светомир *Николајевић*, народни посланик, чији је говор донела сва европска штампа, усред Скупштине назива заверенике краљоубицама, и најенергичније тражи, да се предаду суду.

Рибарац, вођа народњака, устаје и вели: *Односи Србије са страним државама врло рђаво стоје, а са Енглеском никако, а то је све због неодговорних чиниоца.*

Кад је самосталски посланик, Милован *Лазаревић*, говорио противу Свет. Николајевића и бранио владу, упитао је: А који су то неодгогорни чиниоци, а посланик фузионаш, Сретен *Војић*, добацио му: *„Познајете их и ви!“* То значи, да су их фузионаши, док су на управи били, добро упознали.

Настас *Петровић*, најјачи фузионашки посланик, пре неки дан, најенергичније је осуђивао неодговорне чиниоце, што се мешају у државни посао.

Ови завереници имају свој централни одбор, који утиче на сваку владу, те ни један указ, било да се ко унапреди, премести или одликује, не сме влада обнародовати, док не прође кроз њихов одбор.

Да би једном за свагда престале те трзавице и у народу и у војсци, завереничко се питање мора решити, што пре.

Да-ли ће ову киселу јабуку данашња влада загризати или не, идемо да видимо.

Ратко.

Адреска расправа
у српској народној Скупштини.

У уторак је у адреској расправи узео реч и др. Војислав Ст. *Вељковић*, потпредседник главног одбора народне странке.

Г. др. *Вељковић* започињући свој говор поменуо је како су све три Адресе сложне у жељи, да се у Србији утврде уставност и парламентарност, то је у толико лепша појава, што смо ми народ са јако разривеном прошлошћу. Кад су у једном народу све странке сложне да бране уставност и парламентарност, онда је то најбоље јемство за њихову трајност и дуговечност. Једна плећа, па ма то била и краљевска, како рече један говорник, неће имати у том погледу таке силе и моћи.

Прва тачка у Адреси на којој се г. Вељковић заустављa јесте питање о *личној и имовној безбедности*. Изриком помиње да то питање у Адресу Народне Странке није ушло из зле намере, „да се влади подметне нога“ већ што су и он и његови пријатељи добили несумњива уверења, да је лична и имовна безбедност у неким крајевима краљевине Србије таква, каква не сме бити у културним земљама. Грађанима српским, који плаћају државни дупли порез, у новцу и крви, поред толиких других намета мора у првом реду бити заштићен живот и имовина. Да се у том погледу не стоји добро утврдили су и многи посланици радикалских група. Напомена неких посланика да није патриотски о томе говорити у Скупштини, сасвим је неумесна. Не би било патриотски од нас, кад бисмо то зло пустили да се развија, а не би гледали да га што пре сатремо.

Прелази на тачку о *трговинским уговорима*. У Престоној Беседи, говори г. Вељковић, погрешна је она реченица, која каже да се трговинским уговорима обвезује *домаћи рад*. Да се обезбеди домаћи рад не служи се трговинским уговорима већ другим средствима, као што су протекционизам и тарифа. Тако се ради и у Француској. При закључивању трговинских уговора *Србија* се мора старати у првом реду да што јаче обезбеди *извоз* из земље, па тек онда долази брига о домаћој индустрији, која је заштићена и посебним законима. Говорник се чуди што влада ништа не помиње о трговинском уговору са Аустро-Угарском, који је за Србију најважнији. Још је чудније што се нигде не помиње ни ветеринарна конвенција, која је за Србију важнија и од трговн. уговора. Ту је празнину покушала да ублажи Адреса већине помињући ветеринарну конвенцију. Влада је требала да каже, има ли изгледа за ветеринарну конвенцију, јер како се чује за то су слаби изгледи.

Прелази на тачку о *буџету*. Одмах изјављује да је он противан оном изразу да се он продужи у духу ранијег правилног финансирања. Признаје и отворено констатује да је у српском финансирању учињена једна важна поправка, а то је укидање накнадних кредита. Предвиђени приходи Србије нису ни ранијих година подбацивали али су се дефицити појављивали услед одобравања накнадних кредита. Владе су у буџету обично кресале кредите за најважније потребе, као исхрану и одевање војника, па су ту позицију после повећавале не сумњајући у отказ Народног Преставништва. Данашња се влада пожурила да нам објави чак и неки суфицит од 5 милиона динара. То њено тврђење треба примити са великом резервом, јер се то није могло поуздано утврдити, пошто нам је књиговодство испод критике.

Прелазећи на наоружање српске војске (г. мин. војни седа журно на своје место) каже да је оно потребно не само са случај рата, него ће се и при мирном решењу питања на Балкану више водити рачуна о Србији ако је добро спремна и готова на акцију. Пита владу шта је узрок те се одустало од упоредних проба топова, кад је то најбољи пут и начин да се дође до доброг оружја. Кад фабрике дају топове на пробу Швајцарској, Португалији па чак и неким државама у јужној Америци, шта је узрок те их Србији не дају? Пошто и са сумом одређеном за наоружање, вели, не можемо наоружати целу војску, онда је боље наоружати и потпуно снабдети са *свима* војним потребама бар извесан мањи део војске, тако да буде спреман за акцију.

На *морално стање* у војсци, које су толики говорници додирнули, и он обраћа пажњу владе и жели да се оно што пре поправи. Позивање неких говорника на то, да ни пре 29. маја није било боље, нема смисла у данашње време. Баш то што је могао да наступи један тако редак догађај у војсци као 29. мај показује да је оно опште расуло, које је захватило наш државни живот и пре тога догађаја, владало у војсци. У времену после тога догађаја не треба и не сме тако остати. Г. Вељковић изјављује да је Народна Странка, којој он припада, прихватила 29. маја из уверења, да је тим постављен чвршћи однос за правилан развитак државни. С тога и изјављује да се он и његови пријатељи не могу солидарисати никако са мишљењем које је о том догађају изнео г. Николајевић.

Прелази на *спољну политику* и односе са страним државама, одбија ранију напомену г. мин. спољних послова да је и он био потписан на једној адреси, у којој је Аустрија поменута пре Русије. И ако то не сматра за крупну грешку владину, г. Вељковић ипак изјављује да је он на поменутој Адреси одвојио мишљење и гласао против ње.

Износећи значај Енглеске у међународној политици, а нарочито њено интересовање за Мађедонско питање, пита владу шта је узрок те Енглеска и после две године није са Србијом обновила односе. Г. мин спољних послова није требао у том питању да буде толико штедљив на речма, тим пре, што је у енглеском парламентну државни секретар одговарајући на питање једног посланика био много отворенији и издашнији на речима. То мишљење енглеске владе познато је из европских журнала и влада српска не треба ништа да крије од народног представништва.

У Адреси Народне Странке нарочито су истакнути односи са Црном Гором, који треба да су све бољи и интимнији, јер Срби у Црној Гори и у Србији имају заједнички национални задатак. Ако су раније династичке несугласице сметале сложном раду, таке сметње у будуће не може бити.

И ми, вели, тражимо пријатељство и савез са Бугарском али тражимо да то буде засновано на *искрености*. Не може се никако одобрити усрдно грљење на станицама а у Македонији узајамно истребљивање.

Напослетку замера Адреси већине што избегава да отворено говори о крупним и најважнијим питањима. Гласаће за Адресу Народне Странке, нацрт г. Боре Поповића. (Одобравање у Скупштини и на галерији.

Политички преглед.

— Србија према иноземству. Одлични српски државник, г. Чеда *Мијатовић*, пише у „Трговинском Гласнику“ из Лондона ово:

„Мислми да ми је дужност да подсетим ваше читаоце на ова неколика факта: ове су године походили у Лондону краља енглеског: престоло-

---

то је њено, али и то можда само за кратко време. Ако се не помогне, умреће...

Јасно је понављао своје мисли.

— Ако не можемо сад помоћи, умрећу!

Рачунао је на утисак ових речи. Кад је видео да жена плете, он је још тешио. Он је имао једну тајну, чаробну моћ. Једна реч, коју су већ толико милијона људи изрекли, али нико није у стању тако мило казати, као он што уме. Ту реч казао је у башти једног лепог пролетњег дана. Онда је Сара уобразила, да ће цвеће на ову мађионичку реч заљубљено климати својим клонулим главицама. Лишће по дрвећу, као да је зашуштало у знак поздрава, а шеве и славији уједанпут почели певати. «Љубим те», одјекивало је по целом свету, и можда у том минуту, када се ово чуло, престала је свака злоћата на земљи, гладан је сневао о хлебу, а о срећи оној, који пати.

И сад се сагнуо и мило рекао: љубим те!

Баш је онда зазвонило гробљанско звонце. Сарањивали су неког, пронели су мртваца испред прозора. Усљед овог жалосног призора, пробудила се у жени бојазан, ако не помогне, можда ће кроз два дана исто тако носити њеног мужа . . .

Нагло је устала и стала пред мужа. Од силне узбуђености сва се зажарила и очима засветлила. Тако само црне очи могу пламтети, као да би хтела нешто рећи, али није казала, само је крикнула и отрчала орману, да брзо, нервозно избаци садржину. Ваљда је какав заборављени накит тражила, нестрпљивим узбуђењем тражила је нешто међу чипкама и тракама. Наједанпут узвикнула је радосно. Држала је сомотски футрол у руци. У њему је била једна последња успомена, један дивно израђен, скупоцен анџар. Купили су га у Италији, кад су после венчања путовали, тамо јој се тако допао, да је муж морао купити. Држак је био обложен са драгим камењем, на златној плочи било је написано дан, када јој је први пут о љубави говорио, а на пространој оштрици на свакој страни биле су ове речи урезане: »љубим те«. То је била онда чудна жеља, али нека је благословен онај минут, када су толико новаца за њега дали, јер сада ће им можда то избавитељ бити.

Муж загрли жену, захвално је погледа, па је онда пожурио: даље . . .

Немам друго ништа. Ово је било последње. Накит, сребро, све је отишло.

— Ово богме није доста. Дакле нема помоћи. Новаца немогу нигде добити. Пре него што сам Вашу помоћ затражио, све сам пробао. Изгубљен сам!

— Све би за Вас урадила, — одговори тужно сирота жена.

— Све? — узвикне муж. — Добро, видићу, да-ли сте у стању жртвовати се за мене? Та управо није то ништа, баш ништа . . .

Жена је питајући, са уздржаним дахом, њега гледала, а он је шетао горе доле и говорио.

— Ја се уздам у Вас, познајем Вас. Знам, да сте великодушни, добри, као сам Бог. С таквом душом, као што је Ваша, све можете и дозвољено Вам је чинити. А реч је о мом животу, о мојој срећи. Хоћетел ме спасти?

— Хоћу, — рече жена неразумљиво.

— Закуните се, да ме због тога нећете осудити, да нећете моје речи криво тумачити.

— Заклињем се!

— И да ће те урадити.

— Добро. Шта је Вама најсветије?

— Наша љубав.

— И гроб мајчин.

— Јест. На то се закуните.

— Заклињем се.

— Онда, — рече и јако уздане, — спашен сам. Ви ће те умолити Имру Сабова да Вам 1000 форината.

— Ја? ја? — муцала је жена сва бледа, а учинило јој се да пропада у земљу.

— Но, па шта има у томе? Искаћете од њега у зајам. Мени је одрекао, али Вама неће.

— Али Стеване, та познато Вам је, а казала сам Вам не један пут, да он није частан човек, како је наметљив, прати ми сваки корак, како ми се безобразно удвара, и већ је чинио зле употребе због нашег хрђавог материјалног стања.

— Знам, али на то се не треба обазирати, кад је реч о једном животу. Тај новац вратићу му натраг, а само што се човек мора мало понизити, ето то је све што од Вас молим. Та неће Вам ништа бити... Већ сам Вам казао, да се ја тако уздам у Вас, као у Бога.

Сара је погледала мужа. Он је врдао са погледом, сиграо се са ланцем од сата и запита:

— Но?

— Отићу, — рече жена на слогово изговарајући, а глас је тако звучао, као да неко други говори. — Будите спокојни, спасићу Вас...

Кад јој је муж силазио са степеница, звиждукао је и отишао у касину, да за зеленим столом са последњом десетицом проба срећу. Она је са сломљеном душом седела на једном месту и сувим очима гледала у распеће.

Узела је своју посетницу и написала неколико речи Имри Сабову. Молила је од њега 1000 форинти, и као онај, који цену Имриног новца добро познаје, написала је: «Немојте захтевати да Вам ја дођем захвалити, али сутра пре подне бићу сама и радо Вас очекујем.« Кроз неколико минута већ је добила новац са попратницом ласкавих чисто

наследник румунски, кнез бугарски, и ево сад краљ грчки, а у Маријенбаду је између краља Едварда и црногорског кнежевића засновано топло пријатељство. Како видите, владалачки дворови свих балканских држава осим Србије имали су прилике да за своје народе заинтересују краља сада прве велике силе на свету. Не завидим ја ни Румунима, ни Бугарима ни Грцима. Још најмање могу да завидим што нашој Црној Гори; напротив, сматрам за праву срећу што опет има неко, има црногорски владалачки дом, који може код свих краљева и царева непосредно да заступи интересе српског народа, кад већ то, због заслепљености и малодушности српских влада, неможе у садашњим приликама да чини краљ Србије. Али мене као Србина просто и вређа и боли да гледам, како се наши народни интереси упропашћују! Нас данас цела Европа сматра за последњи народ не само у великој заједници цивилизованих народа, него баш и на самом још мало цивилизованом Балкану! Цинцари, који до јуче нису били никакав народ, данас уживају у Европи више и поштовања и симпатије но народ српски, који се још у средњем веку срођавао с царевима византијским, краљевима француским и угарским и дуждевима млетачким, народ којега се поетичности, питомости и племенитости душе и срца кроз цео деветнаести век дивио сав образован свет, народ који је за своје синове имао Карађорђа, Милоша Обреновића I., Михаила Обреновића III., Милана Обновиоца краљевства, државнике Аврама Петронијевића, Илију Гарашанина, Јована Ристића, књижевнике Вука Караџића, Ђуру Даничића, Панчића, песника Симу Сарајлију, Његуша, Бранка, Змај-Јована, и јунаке какви су били Хајдук Вељко, Синђелић, Рајић, Михаило Илијћ!

Има ли томе лека? Могу ли се прилике на боље за српски народ окренути? Могу. Али зато српска влада треба да има идеја и иницијативе. Она их нема, а неће да их прима од других који је имају.“

— **Бугарска.** Кнез *Фердинанд*, као што Бугарска Телеграфска Агенција јавља, отишао је у Париз само зато, да се лечи од ревматичних болова у зглавцима, није преговарао о конверзији бугарских државних дугова.

Блажен, ко верује!

грубо ласкавих речи. Метла је у једну коверту и новац и писмо. Погледала је по соби. Спазила је ханџар. Када је попово прочитала речи: »љубим те«, смејала се нервозно.

Већ је била ноћ. Кроз прозор видела је сенке, што је њена фантазија створила. Неки пут сва се стресла, јер тако јој се причинило, да на смрзнутом прозору лупају. И небо је црно било, сјајне звезде трептале су, па је изгледало као каква велика жалбена драперија, која је са малим ситним сребрним клинчићима прикована на небу...

Она је још лежала на миндерлуку. Није плакала, јер јој је душа већ сасвим одрвенила. Уздуж преко целог тела била је покривена са једном марамом. Гледала је у распеће и то је била последња исповест, што је са погледом Богу исповедила.

Казала је, како је све свршила.... На патњу се није тужила, само му је још једанпут све казала, да разуме, да опрости, што своју смрт ускорује.

Онда је зажмурила, и тространи ханџар, на којем су трипут сијале ове речи: «љубим те» дубоко, дубоко у срце забола.

Мол, 1905. Превео:

Уја.

Новости из места и из народа.

Нови Сад, 21. октобра 1905.

— **Српски Учитељски Конвикт у Новом Саду** примио је у *октобру* т. г. ове чланарине и прилоге: *Никола Чубрилов*, ратар из Попинаца, члан потпомагач у име чланарине 10 К. — *Светозар Пирошки*, учитељ у Ст. Бечеју, члан оснивач, у име чланарине 80 К. — *Михаило Марковић*, члан срп. нар. позоришне дружине, члан помагач, у име чланарине 10 К. — *Павле Бошковић* парох у Руми, члан помагач, у име чланарине 10 К. — *Михаило Теодоровић* из Пакраца, члан помагач, у име чланарине 10 К. — *Емануил Радошевић*, парох у Буђановци, члан потпомагач, у име чланарине 10 К. — *Стева Димитријевић*, гостионичар у Новом Саду, члан потпомагач у име чланарине 60 К. — *Сима Љушпина*, бележник опћ. у Драговићу. члан потпомагач, у име чланарине 10 К. — *Ђорђе Поповић*, главни школски референт у Ср. Карловцима, члан оснивач у име чланарине 200 К. — *Никола Максимовић* из Кукуљевца, члан помагач у име чланарине 10 К. — *Др. Иван Веселиновић*, адвокат у Вел. Кикинди, члан потпомагач, у име чланарине 10 К. — *Бранко Рајковић*, чиновник у аустро-угарском конзулату у Београду за спомен своје снахе пок. *Маре Рајковић рођ. Милић*, учитељице новосадске прилаже на „фонд *Др. Ђ. Натошевића* за учитељску сирочад“ 10 К. — *Јован Милић* за спомен своје сестре пок. *Маре Рајковић* рођ. Милић, на „фонд *др. Ђ. Натошевића* за учитељску сирочад“, прилаже 6 К. — *Ђока Милић*, учитељ новосадски, за спомен своје сестре пок. *Маре Рајковић*, рођ. Милић на „фонд *Др. Натошевића* за учитељску сирочад“ 10 К. — *Сифроније Јаконић*, парох у Дероњи, члан потпомагач, у име чланарине 10 К. — На свима овим прилозима захваљује *Управа*.

— **Са српског претена.** Г. Мита *Грујић* управитељ српске учитељске школе у Горњем Карловцу, верио се са госпођицом Лелом *Кићанском*, ћерком честитога родољуба и одличног свештеника српског, пок. поп-Лазе Кићанског. Младим вереницима желимо најлепшу срећу.

— **Нова Српска Земљорадничка Задруга.** После дуге борбе око потврде правила, по трећи пут послана правила „Српске Земљорадничке Задруге“ у *Помазу*, — више Будима — потврдио је кр. судбени сто у Будимпешти. Управни одбор: Ђура *Теодоров* (председник), Никола *Чипљан*, Сава *Голуб*, Јован *Паниће*. Мито *Петромарко*. Пословођа је Стеван *Стојић*.

Вредно је споменути да се Задрузи још и сада чине сметње — од стране овд. солгабирената. *Не може*, наиме, да јој изда „Iparigazolvány“, пошто Ст. Стојић, *учитељ*, задружни пословођа *није пунолетан*. (Иначе он плаћа порезу и има право гласа на избору посланика). Интересовање за Задругу код честитих и вредних Срба Помазлија све више расте нарочито од како је у Задругу ступио као члан парох им — протојереј Ђорђе *Голуб*.

— **Дар г. Арсе Пајевића књижници привредног подмлатка у Бији.** Пишу нам из *Баје*: „Врли родољуб, одушевљени Србин и потпомагач српскога напретка, на далеко чувени са својих милодара, како св. мајци цркви тако и српским установама, господин *Арса Пајевић*, књижар у Н. Саду, послао је на дар 75 комада књига моралнопоучне садржине овдашњој књижници привредног подмлатка, које ће књиге служити за одржање и буђење српске свести у овдашње привредне омладине у овом мору туђинштине на овој мртвој стражи Српства. Живео приложник књижнице привредног подмлатка у Бији, г. Арса Пајевић!

Повереник „Привредника“ у Бији.“

— **Забаву са игранком** приређује приликом прославе свог крсног имена св. Велико-мученика Димитрија српско-православно црквено пјевачко друштво *„Вила“ у Приједору* на дан 26. октобра (8. нов.) у просторијама српско-православне основне школе. Чист приход иде у корист друштвене благајнице. Добровољни прилози примају се са особитом благодарношћу и биће путем српских новина објелодањени. Прилоге са стране примаће друштвени благајник г. Миле *Марин*. I. део: 1. *„Сложно на рад“!* компоновао и посветио народном вођи Воиславу Шоли — Ристо *Миса* друштвени хоровођа, пјева мјешовити збор „Виле“. 2. *„Морнару“*, композиција J. Хладачека, пева мушки збор. 3. а) *„Сил сем иросо“* (чешка), б) *„Все по свјетлиці є“* (малоруска). Обе по композицији О. Шпејера, пева мешовити збор. II. део; а) *Издаје стан под кирију*. Шала у 1 чину од *Светозара Боровића*. б) *„На Студенцу“*. Шала од чича *Илије Станојевића*. III. део: *Игранка*.

Новости са стране.

— **Бивши надвојвода — прост војник.** Надвојвода *Леополд Фердинанд* је, као што се зна, због свог брака са глумицом *Адамовићевом*, напустио и своје родитеље, и свој положај као надвојвода, и свој чин пуковника у војсци. Одселио се у Швајцарску, где је, као Леополд Велфлинг, добио и грађанско право, али под условом, да — према швајцарском закону — одслужи годину дана у војсци. Тај услов Леополд Велфлинг је радо примио, и данас бивши аустријски надвојвода и пуковник служи у редовима швајцарске милиције као — *прост војник*.

— **Женско образовање на европским универзитетима.** Прва између европских држава која је допустила женскињу да се може уписивати и за редовне ученике на универзитетима, била је Швајцарска. У Цириху могле су женске ступити на универзитет још од 1867. године. Сад су за женске отворени сви швајцарски универзитети. Од 3152 универзитетска ученика у у Швајцарској у школској 1905-6. години, било је женских 432. Француска је отворила женскињи врата својих универзитета 1869. године, а сад је укупан број студенткиња у Француској 493. После тога више женско образовање допуштено је: 1870. године у Шведској; 1875. у Данској; 1876. у Италији; 1889. у Белгији; 1884. у Норвешкој, у Шпанији и Русији 1888. год.

Шпанија, Холандска и Португалија нису никад забрањивале женама више образовање.

Енглеска је допустила да и женскиње може посећивати редовно универзитете 1878. године, а Шкотска 1891. Сад само у Глазгову има више од 300 ученица.

Последња је у том погледу у Европи била Немачка. Најпре су тамо женске пуштене само на Хајделбершки универзитет и то на физичко-математички факултет.

И данас у Јени и Гетингену нико неће ни да чује о пуштању женскиња на тамошње универзитете.

У Аустрији дозвољено је женскињи више образовање тек 1886. године. Женске су могле бити редовни слушаоци универзитета само у Бечу, и то само оне које су аустријски поданици.

У Русији, пре него што је дозвољен приступ женскињу на универзитет, основани су били нарочити курсови за женске још 1872. годпне, а тек од 1888. године па на овамо женске су у погледу вишег образовања равноправне са мушкима. Године 1897. основана је у Русији женска медецинска академија.

НОВИЈЕ.

Петроград, 20. октобра. По царевој наредби лица оба пола, која су у служби или имају приступа у царском двору, исто тако официри гарде, војске и мрнарице, што су у Петрограду, морају данас у два сата на благодарење у казанску саборну цркву поводом публиковања манифеста од 17. ов. мца.

Побједоносцев је по својој молби разрешен дужности прокурора св. Синода и члана министарског комитета, а остаје члан државног савета; и министар просвете *Глазов* разрешен је од дужности по молби, а привремено ће управљати министарством његов помоћник *Лукјанов*.

Witte је јуче изјавио представницима штампе, да ће одмах порадити да се укину казне, изречене над престоничким листовима. То Витеово обећање је испуњено; јутрос доносе званичне новине решење министра унутрашњих дела, да је скинута забрана продаје на број с три листа у Петрограду и четири у Москви.

Берлин, 20. октобра. Грчки краљ је стигао у подне; дочекали су га цар *Виљем*, престолонаследник, сви принчеви, министри, ђенерали, адмирали и особље грчког посланства. У вече ће бити ручак у част краља.

Москва, 20. октобра. Кад је одбор страјкача добио вест о царевом манифесту, наредио је да се прекине страјк.

ТЕЛЕГРАМИ

уредништву „Браника“.

Положај у Угарској.

Будимпешта, 21. октобра. Службени лист доноси наименовање коморника Фрање Понграца за великог жупана абаујске, покрајинског грофа Алфреда Палавичинија за великог жупана земплинске, а Јована Угрона за великог жупана удвархељске жупаније.

Беч, 21. октобра. Командант 2. (бечког) војеног корпуса, генерал коњице гроф Икскил-Гиленбандт наименован је за команданта 4. (будимпештанског) корпуса.

Догађији у Русији.

Москва, 21. октобра. Адвокати траже да се генерални гувернер Трепов уклони.

Одеса, 21. октобра. Овде влада потпуна анархија. Број убијених износи 4000 до 5000 људи.

Варшава, 21. октобра. Овде трају манифестације пољског народног карактера. Варош је у рукама руље. Варош гори.

Хелзингфорс, 21. октобра. Општи страјк настављен је, док год се не задовољи финским политичким захтевима. Војничке патроле су увучене.

Социјалистички немири у Бечу.

Беч, 21. октобра. Јуче је овде било крвава сукоба између социјалиста и полиције. Њих 12 је тешко, а 27 лако рањено.

Новосадска пијаца.

Извештај од 21. окт. (3. нов.) 1905.

Нова жита.

Пшеница I. квавоћа			—	К	16·— п.
„ II.	„	—	—	„	—·— „
Зоб —	—	—	—	„	14·— „
Јечам —	—	—	—	„	14·— „
Кукуруз:	—	—	—	„	—·— „
„ окрњен (стари)			—	„	16·40 „
„ нови		—	—	„	12·90 „

Довози: слаби.
Расположење за куповање: добро.
Продато је: 50 мц. пшенице; — мтц. зоби, — мтц. јечма и 100 мтц. кукуруза нова, — мц. кукуруза стара.

Марва, свињи и живина.

Волови по кили	— —	— — —	60—66 п
Свињи тешки по кили	— —	К	1·—04 „
„ средњи „ „	—	К	1·—— „
„ лаки „ „	— —	— —	——98 „
Теоци по кили	— —	— — К	1·—— п.
Овце по пару	— К 18—26	— —	—— К
Кљукане гуске по кил.	1 круна		——пот.
Јаја 6 ком.	— — — —	— — —	40 пот.

Извештај филијале Српске Банке у Будимпешти од 20. окт. (2. нов.) 1905. **Данас је продато у готовој роби: Нова жита.** *Пшенице пошиске:* 4300 мтц., по К 17·40—17·90; *Х. М. Вашархељске:* —·— мтц., каквоћа —·— по К —·—; *Будимпештан.* околине: 3450 мтц., по К 17·—17·80; *Банатске:* —— мтц., по К —·————·—; *Бачке:* —— мтц., каквоћа —·————·— по К —·—; *Сентомашке:* —— мтц., каквоћа по К —·————·—; *Т. Бечејске:* —— мтц., — по К —·————·—; *Сш. Бечејске:* —— мтц., —·— по К —·—; *В. Бечкеречке:* —— мтц., — по К —·————·—; *Панчевачке:* —— мтц., каквоћа —·— по К —·————·—; *Магазинске.* —— мтц., каквоћа —·— по К —·—. —·— *(Све цене за 3 месеца.) Јечам:* —— мтц. по К —·—; *Зоб.* 700 по К 13·95—14·14. *Раж:* 3250 мтц. по К 13·22—13·40. (за готово паритет Будимпешта). *Кукуруз:* —— мтц. по К —·————·— (за готово).

Закључци.

Пшеница за април 1906. . . .	„	17.04—17.06
Раж за април 1906.	„	14.24—14·26
Зоб за април 1906.	„	13.64—13·66
Кукуруз за мај 1906.	„	13·94—13·96
Репица (Kohlreps) за август 1906.	„	—.————.—

После подне.

Пшеница за април 1906. . .	„	17.08—17.10
Раж за април 1906. . . .	„	14.32—14·34
Зоб за април 1906. . . .	„	13.72—13·74
Репица (Kohlreps) за август 1906.	„	—.————.—
Кукуруз за мај 1906.	„	13.94—13·96

Иноземство: Америка и остале државе јевтиније.

Књижевни оглас.

Изишла је из штампе *„Уредба црквено-просвјешне управе српских православних епархија (митрополија) у Босни и Херцеговини.“* (Проглашена у „Гласнику закона и наредаба за Босну и Херцеговину“ од 19. августа [1. септембра] 1905., ком. XVII.) са додатком: I. *Патријархова посланица са односним актима.* II. *Проведбена наредба са прилогом прописаних образаца* (2.—7.). При завршетку књиге штампан је опширан садржај. — У *Мостару*, 1905. Штампарско-Умјетнички Завод *Пахера и Кисића.* — Штампано у формату 165×110 мм. са 200 страница, а у два издања: обичном и дивотном. Цијена је: обичном издању у меком повезу К 1.—, а тврдом, енглеском повезу К 2.— Дивотном издању у меком повезу К 1.50 а у тврдом, енглеском повезу К 2.50. — Ова се књига може добити у *Издавачкој Књижарници Пахера и Кисића* у Мостару, која уступа књижарима и свима растурачима знатан попуст (рабат.)

Кога год интересује нова Уредба црквено-просвјетне управе у Босни и Херцеговини, препоручујемо му овај зборник.

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић.**
Одговорни уредник: **Јанко Перић.**

502 1-1

Јавна захвала.

Сломљена болом за својим милим сином

ПАЈОМ РАНКОВИЋЕМ

поседником у Буковцу

који је изненадном смрћу преминуо, не могу понаособ благодарити на оним многим знацима саучешћа, који су мени, остарелој и ојађеној мајци, па онда супрузи и деци мога покојнога сина указани. Зато молим, да овим путем приме најтоплију благодарност нашу сви, који су нам на ма који начин указали своје саучешће.

Али не могу, а да засебице не захвалим пречасној господи *Ђорђу Гњатићу*, пароху из Ст. Сланкамена, Ђорђу *Велику* и Вељи *Миросављевићу*, паросима новосадским, који су с нашим парохом преч. г. Младеном *Поповићем* опојали земне остатке нашег драгог покојника. Исто тако нека је хвала сл. *учитељству* овдашњих српских и хрватских основних школа, који на укопу са децом присуствоваше.

Нека је хвала и гимназистама, друговима мога унука, који дођоше на погреб, а и г. учитељу *Марјановићу,* који се у лепом говору опростио с покојником. Хвала буди многобројним пријатељима и познаницима из Новог Сада, Ковиља, Ст. Футога и других оближњих места, који дођоше на погреб нашег нигда незаборављеног покојника.

У Буковцу, 20. октобра (2. новембра) 1905.

Софија Ранковићка
ожалошћена мати
у име целе породице.

ОГЛАСИ.

Драги пришо!
Куда ћеш?
Хуку.
А зашто?
Да растерам муку.
А чиме?
Изврсним берметом.
481 3—5

Млад човек

Србин

из добре куће, који је свршио трговачку школу, барем две године праксе има, немачким језиком потпуно влада и кауцију дати може,

може код нас добити место за благајника.

Ступити се може одмах. Понуде са свима захтевима и сведоџбама имају се слати на **Брађу Месаровић,** Митровица. 503 1—2

МИТА ПАЧУ

дипл. маш. инжињер
Вел. Кикинда.
ЗАСТУПНИК ФИРМЕ
ГАНЦ и ДРУГ, Будимпешта.

Препоручује за млинове и друга повећа подузећа МОТОРЕ са УВЛАЧЕЊЕМ ГАЗА **(Saug-Gasmotoren).** Трошак за огрев са истима је $1\frac{1}{2}$—2 фил. по коњској снази на сат, дакле **најјефтинији** од свију машина. Баштованима, земљоделцима и мањим занатлијама **моторе и локомобиле са бензином,** који се могу за **све могуће потребе** применити. Осим тога примам набавку свакојаких машина и машинских уређења. 493 2-5

Свршен, практичан, вредан и поштен

Србин економ

са добрим сведоџбама, 30 година стар, ожењен, без деце,

тражи место за ишпана

или тому слично. Свакој економској струци: као обрађивању шећерне репе, дувана и др., гајењу и гојењу марве, вођењу економских књига **потпуно стручан**, говори и пише српски, мађарски и нешто немачки. Адреса: *Ökonom. Poste restante* **Jaksic,** Slavonien.

495 2—2

ПРОМЕСЕ

Угарских премијен срећака од 1870. год.

Главни згодитак

К 300.000·—

1 згодитак од К 20.000·— 1 згодитак од К 10,000·— 4 згодитка по К 2000·— и 18 згодитака по К 1000·—

Жребање 15. новембра. Цена К 14·—

4% угарских хипотекен срећака.

Главни згодитак

К 70.000·—

1 згодитак од К 3000.— и 3 згодитка по К 2000·—

Жребање 15. новембра. Цена К 4·—

3% австр. боденкредит срећака од 1880. год.

Главни згодитак

К 90,000·—

1 згодитак од К 4000·— и 2 згодитка по К 2000·—

Жребање 16. новембра. Цена К 5·—

Издаје:

Мењачница Централног Кредитног Завода

у Новом Саду.

Поштом шаљемо промесе кад нам се поред цене пошаљу још 35 пот. за поштарину. 499 3—

НОВООТВОРЕНА

КОНФЕКЦИОНА РАДЊА

ПАНТЕ СПАИЋА

У НОВОМ САДУ

у кући госп. АРСЕ ПАЈЕВИЋА, књижара, Дунавска улица бр. 36. препоручује велики избор готова одела за ГОСПОДУ, ДЕЧАКЕ и ДЕЦУ **најновијег кроја** **женске конфекције** за госпође и госпођице.

Цене јефтине и строго утврђене.

487 5—70

ШТАМПАРИЈА

деоничарског друштва „Браника“ у Новом Саду

Грчко-школска улица бр. 11., у кући г. дра Мих. Полита

препоручује се п. н. публици како из места тако и са стране за израд сваковрсних штампарских послова, као: **деоница, диплома, позива на беседе и забаве, разних трговачких тисканица, дела, брошира, часописа, заручница, посетница, јеловника, посмртних објава** и т. д.

Нарочито се препоручујемо сл. новчаним заводима за израду

пословних књига

сваке врсте — које наша штампарија **много јефтиније** може да изради, а тако исто чисто и укусно као растриране књиге, — даље **биланција** и свих потребних тисканица.

Славним црквено-школским општинама препоручујемо се за израду домовних, крштених и посмртних протокола, годишњих прорачуна и т. д.

Наша новооснована штампарија снабдевена је са најбољим брзотисцима, најмодернијим орнаментима и украсима, стога смо у стању сваку поруџбину у духу данашње најмодерније технике извести.

Цена умерена, израда солидна и чиста.

По жељи наших попт. поручиоца, израђујемо нарочито разне позивнице и осталепоруџбе и са основом (Tondruck) прецизно и чисто.

С поштовањем

322 60—

Штампарија деоничарског друштва „Браника“.

СВЕ ДОСАДАЊЕ

беседе дра Мих. Полита-Десанчића

II. ДЕО

са повесничким цртама из српске политичне борбе од год. 1883.—1898.

Садржај: Предговор. — I. Ствари у Хрватској. — Крвави догађаји у Загребу због мађарских грбова. — Наша народно-црквена автономија. — Беседа на угарском сабору 26. септембра 1883. — II. Борба против Кикиндског програма. — Велико-Бечкеречки и Кикиндски програм. — Посланица бирачима уздинског среза. — Избори г. 1884. — III. Расуло српске народне странке. — Проглас на бираче за угарски сабор г. 1887. — IV. Пред бирачки избор Сентомашки. — Сентомашки бирачки збор и његова брука. — Бирачка конференција у Новом Саду. — Беседа 19. априла 1887. — Потпун расцеп у народу. — Изборно кретање. — Беседа у Белој Цркви дана 5. јуна 1887. — Пораз при изборима г. 1887. — Врхунац раздора. — Смрт Мише Димитријевића. — V. Смрт Германа Анђелића. — Избор новога патријарха. — Народно-црквени сабор г. 1892. — Беседа 7. новембра 1892. — VI. Избори за угарски сабор г. 1892. — Проглас на српске бираче. — VII. Политична борба у новосадској муниципији. — Беседе: о Лајошу Кошуту, против народно-црквених реформа, у ствари зидања српске гимназије. — VIII. Митрополијски збор у Карловцима г. 1894. и црквено-политичне реформе. — Беседа 7. априла 1894. — Одлуке збора. — Утисак митрополијског збора. — IX. Беседа у спомен хрватском историчару Фрањи Рачком у „Матици Српској“. — X. Народносни конгрес. — Говори на конгресу. — Народносни програм. — Његов утисак и његов значај. — XI. Седамдесетогодишњица Милетићева. — XII. Народно-црквени сабор г. 1897. — Проглас на бираче. — Слога странака. — Велика победа при изборима. — Саборска адреса и говор у препоруку исте. — Одлука сабора. — Одгода. — Нови расцеп после сабора. — XIII. Конференција код министра-председника Банфија и патријарха Бранковића. — Говор од 6. септембра 1897. — Утисак конференције код Банфија. — Говор од 9. октобра 1897. на конференцији код патријарха. — Утисак конференције код патријарха. — XIV. Протест извршеног одбора народносног конгреса против помађаривања местних имена. — Засталост у народносној акцији. — XV. Пола столећа. — Помен години 1848. — Завршна реч. (Развитак радикализма. Радикали према социјалистима и анархистима Српство и Хрватство. Положај у Тројединци. Народности у Угарској). —

Књига износи 306 страна велике осмине. Цена место 3 Круне сада 2 Круне. Може се добити у администрацији „Браника“. 319 18—

Власник и издавалац: Деоничарско друштво „Браник“.

Штампарија деоничарског друштва „Браника“.